

Interrogationes et responsiones

Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις

Παράκλησις φιλοχρίστων ἀκροατῶν πρὸς τὸν ἅγιον Ἐφραίμ· παρακαλοῦμεν, διδάσκαλε, μαθεῖν καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα ὧν παρὰ σοῦ ἠκούσαμεν. Τότε, φιλόχριστοι, πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἰσταμένη μέσον τῆς βασιλείας καὶ τῆς κρίσεως, μέσον ζωῆς καὶ θανάτου, μέσον χαρᾶς καὶ ἀνάγκης, καὶ πάντες τὴν φοβερὰν τῆς ἐπερωτήσεως ὥραν ἐκδεχόμενοι, ὅτι οὐδεὶς δύναταί τινι βοηθῆσαι. Καὶ πάντες φόβῳ κάτω νεύοντες, βλέπουσι τοὺς ἔμπροσθεν τοῦ βήματος παρισταμένους καὶ ἐπερωτωμένους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ἀμελείᾳ ζήσαντας. Καὶ ταῦτα θεωροῦντες, πάλιν κάτω νεύοντες ἐνθυμοῦνται πάσας τὰς πράξεις αὐτῶν. 77 Εἶτα καὶ θεωρεῖ ἕκαστος τὰ ἴδια ἔργα ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κᾶν τε ἀγαθὰ κᾶν τε φαῦλα. Καὶ οἱ μὲν καλὰ ἔργα ἔχοντες, μετὰ χαρᾶς προσεγγίζουσι τῷ βήματι, ὡς μέλλοντες ἀπολαμβάνειν τὸν στέφανον· ἐὰν δέ τις χαλεπὰς ἔχων ἀμαρτίας ἀμετανόητος ἐξέλθῃ τοῦ βίου, τότε θεωρῶν αὐτὰς ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρισταμένας καὶ κατακρινούσας καὶ ἐλεγχούσας, ὀδυνώμενος λέγει· ὦ, πῶς οὐκ ἠγωνισάμην ὁ ἄθλιος, ἀλλὰ τὸν καιρὸν μου ἀπώλεσα παίζων καὶ παιζόμενος; Πῶς οὐ μετενόησα; Διατί οὐκ ἠλέησα; Διατί ἐφθόνησα τῷ ἀδελφῷ μου, ἐμίσησα, ἐλοιδόρησα καὶ οὐ διηλλάγην; Ναί, ναί, ἔπραξα ὡς ἄφρων. Ἦκουον δὲ καὶ τὰς κολάσεις· ἠκουον δὲ περὶ ταύτης τῆς φοβερᾶς ἡμέρας. Διατί οὐ μετενόησα πρὸς τὸν αἴροντα τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, ἀλλὰ παιζόμενος ἐτέλεσά μου τὰ ἔτη; Τοὺς νηστεύοντας καὶ προσευχομένους θεωρῶν ἐχλεύαζον· οἵτινες φαιδροὶ παρίστανται τῷ Κριτῇ ἀπαιτοῦντες τοὺς μισθοὺς. Ἄρα τί ποιήσω ὅτε καιρὸς τῆς μετανοίας παρήλθῃ; Ταῦτα δὲ αὐτῶν ἐνθυμουμένων καὶ ὀδυρομένων, ἀκούουσι τῆς φωνῆς τοῦ Δικαστοῦ, λέγοντος· δεῖξατε τὰ ἔργα καὶ λάβετε μισθόν. Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ σαλευθήσονται πάντα τὰ τάγματα τῶν Χριστιανῶν· ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ λευῖται. Ἐκαστος ἐγείρεται ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, καθὼς γέγρα 78 πται. Σαλευθήσονται φόβῳ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ δυνασταὶ καὶ σοφοί, πλούσιοι καὶ πένητες, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα, ἵνα ἐκάστου τὸ ἔργον ἐπὶ Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων φανερωθῇ καὶ ἀποκαλυφθῶσιν αἱ βουλαὶ τῶν καρδιῶν, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε καλὸν εἴτε φαῦλον. Εἰπέ ἡμῖν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα, διδάσκαλε· ἃ μέλλουσιν ἀκούειν ἢ πανθάνειν. Οἴμοι, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι, θέλω εἰπεῖν τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου συνεχόμενος ἀνακόπτομαι, καὶ ἡ φωνή μου ἐκλείπει, καὶ τὰ δάκρυά μου τρέχουσι, διότι φρικτὸν τὸ διήγημα. Εἰπέ, διὰ τὸν Κύριον παρακαλοῦμεν, πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειαν. Τότε, φιλόχριστοι, ἐρευνᾶται ἐνὶ ἐκάστῳ ἡ σφραγὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἣν ἔλαβεν ἕκαστος ἐν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἀπαιτεῖται ἕκαστος τὴν πίστιν ἀμίαντον καὶ ἀνεπίμικτον πάσης αἰρέσεως, καὶ τὴν σφραγίδα ἄθραυστον καὶ τὸν χιτῶνα ἀμόλυντον, κατὰ τὸ γεγραμμένον <ἐν> τῷ ἔβδο 79 μηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ, ὅτι πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα τῷ φοβερῷ Βασιλεῖ· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ προστάσσονται· ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν. Πάντες ἐρωτῶνται, μικροὶ καὶ μεγάλοι; Ναί, πάντες πολιτογραφηθέντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται, καθὼς γέγραπται· ὅτι ὃ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ὃ μῆτρῳ μετρεῖ ἕκαστος, ἀντιμετρηθήσεται αὐτῷ ἐκεῖθεν. Πλὴν κᾶν μέγας, κᾶν μικρός, ἐπ' ἴσης πάντες τὴν πίστιν ὡμολογήσαμεν καὶ τὴν τιμίαν σφραγίδα ἐλάβομεν, καὶ πάντες τῷ Διαβόλῳ ἀπεταξάμεθα, ἐμφυσησαντες αὐτόν, καὶ πάντες ὁμοίως τῷ Χριστῷ συνεταξάμεθα, προσκυνήσαντες αὐτῷ· εἰ ἄρα ἐνοήσατε τὴν δύναμιν τοῦ μυστηρίου τῆς κολυμβήθρας καὶ τῆς ἀποταγῆς τοῦ

ἀλλοτρίου. Παρακαλοῦμεν μαθεῖν τὴν δύναμιν τῆς ἀποταγῆς. Ἡ ἀποταγή, ἣν ἕκαστος ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ποιούμεθα, μικρὰ μὲν φαίνεται λεγομένη, νοουμένη δὲ καὶ πάνυ ἐστὶ μεγάλη· ἣν ὁ ἰσχύσας φυλά 80 ξαι, τρισμακάριστός ἐστι· διὰ γὰρ ὀλίγων ῥημάτων πᾶν κακὸν ὀνομαζόμενον, ὃ μισεῖ ὁ Θεός, ἀποτασσόμεθα. Οὐχ ἔν ἢ δύο ἢ δέκα, ἀλλὰ πᾶν κακὸν ὃ μισεῖ ὁ Θεός. Οἷόν τι λέγω· ἀποτάσσομαι, φησί, τῷ Σατανᾶ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ποίοις ἔργοις; Ἄκουσον! Πορνείαν, μοιχείαν, ἀκαθαρσίαν, ψεῦδος, κλοπὴν, φθόνον, φαρμακείαν, μαντεῖαν, ἐπαιδίαν, θυμόν, ὀργήν, βλασφημίαν, ἔχθραν, ἔριν, ζῆλον. Ἀποτάσσομαι μέθην, ἀργολογίαν, ὑπερηφανίαν, βλακείαν. Ἀποτάσσομαι γελοιασμοῖς, κιθαρισμοῖς, ἄσμασι δαιμονικοῖς, ἤγουν τραγωδίαις, ἐπιφωνήσεσι, παιδοφθορίαις, ὀρνεοσκοπίαις, ἐπερωτήσεσι πνευμάτων, πετάλων γραφαῖς. Ἀποτάσσομαι πλεονεξίας, μισαδελφίας, ἀρπαγῆς. Ἀποτάσσομαι τοῦ σχολάζειν κύβοις, ἤγουν τοῦ ταυλίζειν, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι τοὺς ποιῶντας τοῦτο ἀκοινωνήτους εἶναι προστάσσοις εἰς τοὺς κανόνας αὐτῶν, ἐὰν λαϊκοὶ εἰσὶ, εἰ δὲ κληρικοὶ εἰσὶν, ἵνα καθαιρῶνται. Ἀποτάσσομαι εἰδωλοθύ 81 του καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ θνησιμαίου. Καὶ τί πολλὰ λέγω; Οὐ γὰρ ἐστὶ καιρὸς νῦν πάντα ἐξεπεῖν. Ἀλλὰ παραδράμωμεν τὰ πολλὰ καὶ ἀπλῶς εἴπωμεν· ἀποτάσσομαι πᾶσι τοῖς ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις γινομένοις, καὶ ἐν πηγαῖς καὶ ἐν δένδροις καὶ ἐν τριόδοις, ἐν βάμμασι καὶ ποτηρίοις καὶ ἐτέροις πολλοῖς ἀτόποις ἔργοις, ἅπερ αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν. Τούτοις πᾶσι καὶ τοῖς ὁμοίοις τούτων ἀποτασσόμεθα ἐν τῇ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀποταγῇ, ἅπερ πάντες γινώσκομεν, ὅτι ἔργα καὶ διδασκαλία εἰσὶ τοῦ Διαβόλου. Ταῦτα πάντα ἐν σκότει ὄντες τὸ πρὶν, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου, ἐμάθομεν, πρὶν φθάσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς· ὅτε ἤμεν πεπραμένοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ὅτε δὲ ἠβουλήθη ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων Θεὸς λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης, ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους, καὶ ἐπέφανεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀνάλλαγμα ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐξηγόρασεν ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, καὶ ἠυδόκησεν ἀνακαινίσαι ἡμᾶς δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος. Ταῦτα οὖν πάντα ἀπηρνησάμεθα, καὶ ἀπεξεδυσάμε 82 θα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, ἐνεδυσάμεθα δὲ τὸν νέον Ἀδάμ. Ταῦτα νῦν ὁ ποιῶν τὰ προειρημένα πονηρὰ ἔργα μετὰ τὴν χάριν, τῆς χάριτος ἐξέπεσε, καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸν οὐδὲν ὠφελήσει, ἐπιμένοντα τῇ ἁμαρτίᾳ. Ἠκούσατε, φιλόχριστοι, πόσον πλῆθος κακῶν ἀπετάξασθε δι' ὀλίγων ῥημάτων. Ταύτην οὖν τὴν ἀποταγὴν καὶ τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖται ἐν τῇ ὥρᾳ καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕκαστος ἡμῶν. Γέγραπται γάρ, ὅτι ἐκ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ. Καὶ πάλιν ὁ Κύριος λέγει· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὴ δούλε. Φανερόν οὖν ἐστὶν ὅτι οἱ λόγοι ἡμῶν, ἢ κατακρίνουσιν ἢ δικαιοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Ποίω δὲ τρόπῳ ἐρωτῶνται; Ἐπερωτῶνται ποιμένες, ἤγουν ἐπίσκοποι, καὶ περὶ τῆς ἰδίας πολιτείας καὶ ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς αὐτῶν, καὶ ἀπαιτεῖται ἕκαστος τὰ λογικὰ πρόβατα, ἅπερ παρέλαβε παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ. Ἐὰν δὲ ἐξ ἀμελείας τοῦ ἐπισκόπου ἀπολείψῃ πρόβατον, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται. Ὅμοίως δὲ καὶ πρεσβύτεροι δώσουσι λόγον ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν· ἅμα δὲ καὶ οἱ 83 διάκονοι καὶ πᾶς δὲ πιστὸς ὑπὲρ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ παιδίων καὶ παιδικῶν δώσει λόγον, εἰ ἐξέθρεψεν αὐτοὺς ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος. Τότε ἐπερωτῶνται βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, πλούσιοι καὶ πένητες καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι, περὶ ὧν ἔπραξαν ἔργων. Γέγραπται γάρ, ὅτι πάντες παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν. Καὶ ἀλλαχοῦ γέγραπται ὅτι οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. Δεόμεθά σου, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς τὰ ὕστερα τούτων γινόμενα. Λαλήσω ἐν ὀδύνῃ τῆς καρδίας μου ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοῦσαι τὰ τούτων ὕστερον γινόμενα· ἀλλὰ παυσώμεθα, φιλόχριστοι. Μὴ φοβερώτερα τῶν

προειρημένων εἰσίν, ὧν παρὰ σοῦ ἠκούσαμεν; Καὶ φοβερώτερα καὶ σκυθρωπότερα καὶ ἔλεεινότερα καὶ πολλῶν δακρύων καὶ στεναγμῶν ἄξια, ἅπερ ἂν εἰς μέσον παράγω, τρόμος λήψεται τοὺς ἀκούοντας αὐτά. 84 Διήγησαι ἡμῖν ταῦτα, φίλε, εἰ δυνατόν, ἵνα ἀκούσοντας αὐτὰ πλέον σπουδάσωμεν μετανοῆσαι. Εἶπω μετὰ δακρύων· οὐδὲ γὰρ ἔστι χωρὶς δακρύων ἐκεῖνα διηγήσασθαι· διότι ἔσχατά εἰσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐντολὴν ἔχομεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, ταῦτα πιστοῖς ἀνθρώποις παρατίθεσθαι, ὑμεῖς δὲ πιστοὶ ἐστε, ταῦτα παρατίθημι ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς δ' ἐτέρους διδάξατε. Εἰ γὰρ καὶ τὴν καρδίαν μου ἀλγῶ ἐπὶ τῇ διηγήσει ταύτῃ, ἀλλὰ συμπαθήσατέ μοι, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι. Τότε γὰρ, φιλόχριστοι, μετὰ τὸ ἐρευνηθῆναι καὶ πάντων τὰ ἔργα δημοσιευθῆναι ἐπὶ Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, καὶ πάντες οἱ ἐχθροὶ τεθῶσιν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ καταργηθῇ πᾶσα ἐξουσία καὶ δύναμις, καὶ καμφθῇ τῷ Θεῷ πᾶν γόνυ, καθὼς γέγραπται, τότε ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν <ἀφορίζει> τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· οἱ γὰρ ἔχοντες τὰ καλὰ ἔργα καὶ τοὺς καλοὺς καρποὺς χωρίζονται ἀπὸ τῶν ἀκάρπων καὶ ἀμαρτωλῶν· οἱ καὶ ἐκλάμπουσιν, ὡς ὁ ἥλιος. Οὗτοί εἰσιν οἱ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου φυλάξαντες· οἱ ἐλεήμονες, οἱ φιλόπτωχοι καὶ φιλόρφανοι, οἱ ξενοδοχοῦντες, οἱ τοὺς γυμνοὺς περιβάλλοντες, οἱ 85 τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεπτόμενοι, οἱ τῶν καταπονουμένων ἀντιλήπτορες, οἱ τῶν χηρῶν προστάται, οἱ τῶν κατακειμένων ἐπισκέπται, οἱ πενήσαντες νῦν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· οἱ πτωχεύσαντες νῦν διὰ τὸν ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενον πλοῦτον, οἱ τὰ παραπτώματα τῶν ἀδελφῶν ἀφιέντες, οἱ τὴν σφραγίδα τῆς πίστεως φυλάξαντες ἄθραυστον καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ πάσης αἰρέσεως· τούτους στήσει ἐκ δεξιῶν. Τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· οὗτοί εἰσιν οἱ ἄκαρποι, οἱ τὸν Ποιμένα τὸν καλὸν παροξύναντες, οἱ μὴ προσέχοντες ταῖς φωναῖς τοῦ Ἀρχιποίμενος, οἱ σοβαροί, οἱ ἀπαίδευτοι, οἱ τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς μετανοίας, ὥσπερ ἔριφοι, παίζοντες καὶ σκιρτῶντες καὶ τρυφῶντες· οἵτινες ἐδαπάνησαν ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ ἀσπλαγχνία τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, ὁ μηδέποτε ἐλεήσας τὸν πτωχὸν Λάζαρον· διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἐξ εὐωνύμου παραστάσεως κατεκρίθησαν, ὡς ἀνελεήμονες καὶ ἄσπλαγχοι καὶ μὴ ἔχοντες μετανοίας καρπούς, οὐδὲ γὰρ ἔλαιον ἐν ταῖς λαμπάσιν αὐτῶν. Οἱ δὲ τὸ ἔλαιον ἐκ τῶν πενήτων ἀγοράσαντες καὶ πλήσαντες τὰ ἀγγεῖα ἑαυτῶν, ἐκ δεξιῶν παρίστανται ἔνδοξοι καὶ ἰλαροί, φαιδρὰς κατέχοντες τὰς λαμπάδας, καὶ ἀκούουσι 86 τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ εὐσπλάγχνου φωνῆς· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Οἱ δὲ ἐξ εὐωνύμων τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης καὶ σκυθρωπῆς ἀκούουσιν ἀποφάσεως· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ὡς οὐκ ἠλείψατε, οὕτως οὐδὲ νῦν ἐλεηθήσεσθε· ὡς οὐκ ἠκούσατέ μου τῆς φωνῆς, οὕτως οὐδὲ ἐγὼ νῦν εἰσακούσομαι τῶν ὑμετέρων ὀδυρμῶν. Ἐμοὶ γὰρ οὐ διηκονήσατε, οὐδὲ πεινῶντά με ἐθρέψατε, οὐδὲ διψῶντα ἐποτίσατε, οὐδὲ ἐξενοδοχήσατε, οὐδὲ ἐνεδύσατε γυμνητεύοντα, οὐδὲ ἀσθενοῦντά με ἐπεσκέψασθε, οὐδὲ ἐν φυλακῇ ὄντος μου ἦλθετε πρὸς με. Ἄλλου ἐργάται κυρίου ἐγένεσθε καὶ ὑπουργοί, τουτέστι τοῦ Διαβόλου. Διὰ τοῦτο ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας. Καὶ τότε ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Εἰς μίαν δὲ κόλασιν ἀπέρχονται πάντες, ἢ διάφοροί εἰσι κολάσεις; Διάφοροι κολάσεων τόποι εἰσίν, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἠκούσαμεν. Ἔστιν 87 οὖν σκότος ἐξώτερον· δηλον ὅτι καὶ ἄλλο ἐσώτερον. Γέεννα τοῦ πυρὸς τόπος ἄλλος· βρυγμὸς ὀδόντων τόπος ἴδιος· σκώληξ ἀκοίμητος ἐν ἐτέρῳ τόπῳ ἐστίν· ἡ λίμνη τοῦ πυρὸς τόπος ἕτερος· ὁ τάρταρος τόπος ἴδιος· τὸ ἄσβεστον πῦρ ἴδια χώρα· καταχθόνια καὶ ἀπώλεια ἐν ἰδίῳ τόποις· κατώτατα γῆς ἄλλος τόπος· ἄδης ἔνθα ἀποστρέφονται οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ πυθμὴν ἄδου τόπος χαλεπώτερος. Ἐν ταύταις ταῖς κολάσεσι

καταμερίζονται οἱ ἔλεεινοί, ἕκαστος πρὸς ἀναλογίαν τῶν πταισμάτων αὐτοῦ, εἴτε σφοδρότερον εἴτε μαλακώτερον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται· τοιοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ τό, δαρήσεται πολλὰς καὶ ὀλίγας. Ὡσπερ δὲ ὠδὲ εἰσι διαφοραὶ κολάσεως, οὕτως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Οἱ δὲ ἔχοντες κατ' ἀλλήλων ἔχθραν, ἐὰν τούτους οὕτως ἐκδημῆσαι συμβῆ ἐκ τοῦ σώματος, ἀπαραίτητον κρῖμα εὐρήσουσιν ἐν ὥρᾳ κρίσεως, καὶ ὡς μεμισημένοι εἰς τὸ ἐξώτερον πῦρ ἀποπέμπονται καὶ σκότος ἀτελεύτητον, ὡς καταφρονήσαντες τῆς εὐκόλου τοῦ Κυρίου ἐντολῆς, τῆς 88 λεγούσης· ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καὶ συγχωρεῖτε ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ. Πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτήσας οὐκ ὀφείλει ἀμέριμνος διάγειν, οὐδὲ πάλιν ἀπογινώσκειν· διότι παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Θεὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Οὐχὶ τῶν ἀμεριμνούντων, οὐδὲ τῶν ἀνακειμένων <καὶ> ῥεγχόντων, οὐδὲ τῶν τρυφώντων, οὐδὲ γελώντων, ἀλλὰ τῶν πενθούντων καὶ μετανοούντων καὶ βιώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οἱ καὶ παρακληθήσονται ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου. Ὁ δὲ ἁμαρτήσας καὶ ἐπιλαθόμενος τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐκδημῶν τοῦ σώματος, ἐπὶ τοῦτον ἡ ὀργὴ Θεοῦ ἐπιπεσεῖται ἐκείνη, ἣν Μανασσῆς ἐμήνυσεν, εἰπὼν ὅτι ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἁμαρτωλοῦς ἀπειλῆς σου. Οὐαὶ τῷ φιλοπόρνῳ. Οὐαὶ τῷ μεθύσῳ καὶ σὺν αὐτῷ τῷ λοιδορῳ. Οὐαὶ τοῖς μετὰ τυμπάνων καὶ κιθαρῶν καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσιν, οὐδὲ τῶν λόγων αὐτοῦ μνημονεύουσιν. Οὐαὶ τοῖς ἐνυβρί 89 ζουσι τὰς θείας καὶ ἱερὰς Γραφάς. Οὐαὶ τοῖς ἀπολλύουσι τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς εἰς μετεωρισμοὺς καὶ γελοῖα· ζητήσουσι γὰρ τὸν καιρὸν, ὃν κακῶς ἔδαπάνησαν, καὶ οὐ μὴ εὔρωσιν. Οὐαὶ τοῖς ἐν πνεύμασιν ἐπερωτῶσι πλάνοισι, καὶ πρὸς μάντις ἀπερχομένοις, καὶ προσέχουσι διδασκαλίαις δαιμόνων, ὅτι σὺν αὐτοῖς κατακριθήσονται ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Οὐαὶ τοῖς γράφουσι ἀδικίαν. Οὐαὶ τοῖς τὰ περίεργα ποιοῦσι, γοητείας καὶ μαντείας καὶ παιδοφθορίας καὶ περίαπτα, βάμματα καὶ πέταλα, ἅπερ ὀνομάζουσι φυλακτά, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὄντα φθορὰ καὶ ἀπώλεια ψυχῆς καὶ σώματος. Οὐαὶ τοῖς ἀποστεροῦσι μισθὸν μισθωτοῦ, ὅτι ὁ ἀποστερῶν μισθὸν ὡς ἐκχέων αἷμα. Οὐαὶ τοῖς ἀδίκως δικάζουσι· τοῖς δικαιοῦσι τὸν ἀσεβῆ καὶ τὸ δίκαιον ἐκ τοῦ δικαίου αἴρουσιν. Οὐαὶ τοῖς μιαίνουσι τὴν ἀγίαν πίστιν ἐν αἰρέσεσιν, ἢ τοῖς αἰρετικοῖς συγκαταβαίνουσι. Οὐαὶ τοῖς τὸ ἀνίατον πάθος νοσοῦσι, τουτέστι τὸν φθόνον καὶ τὴν βασκανίαν. Καὶ τί πολλὰ λέγω καὶ οὐ κόπτω ταχέως τὸν λόγον; Οὐαὶ πᾶσι 90 τοῖς ἐξ ἀριστερῶν λαχοῦσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, ὅτι σκοτισθήσονται καὶ πικρῶς δακρῦσουσιν, ὅτε ἀκούσουσι τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης ἀποφάσεως, τὸ πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. Ἄλλοι δὲ πάλιν καὶ ἀκούσουσι τῆς ὀδυνηρᾶς καὶ λυπηρᾶς ἐκείνης ἀποφάσεως, τὸ ἀποστραφήσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην. Ἄλλοι ἀκούσουσι τὸ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται τῆς ἀδικίας. Ἄλλοι ἀκούσουσι, δηλονότι οἱ φθονεροί, τὸ ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπαγε. Καὶ ποῦ ἄρα; Δηλονότι ὅπου οἱ ἀκούσαντες τὸ πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ. Ἔτεροι ἀκούσουσι τὸ δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἐξενέγκατε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἄλλοι, ὡς τὰ ζιζάνια, δεσμευθήσονται εἰς τὸ κατακαῆναι ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός. Ὡσπερ δὲ πολλοὶ τρόποι τῆς σωτηρίας εἰσὶν, οὕτω καὶ πολλαὶ μοναὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὡσπερ εἰσὶ πολλοὶ τρόποι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν παραπτωμάτων, οὕτω καὶ πολλοὶ τρόποι τῶν κολάσεων. Ὅσοι ἔχετε δάκρυα καὶ κατάνυξιν, κλαύσατε μετ' ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ, ἀδελ 91 φοί μου εὐλογημένοι, ἐμνήσθην τοῦ ἔλεεινοῦ χωρισμοῦ ἐκείνου καὶ οὐ δύναμαι φέρειν· ἐν τῇ ὥρᾳ γὰρ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ διαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων τὸν ἔλεεινὸν καὶ ὀδυνηρὸν χωρισμὸν καὶ ἀποδημοῦσιν ἀποδημίαν, ἐπιστροφὴν μὴ ἔχουσαν. Τίς οὕτω λιθοκάρδιος, ὃς οὐ μὴ κλαύσῃ ἀπεντεῦθεν τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅτε διαχωρίζονται ἐπίσκοποι ἀπὸ

συνεπισκόπων, πρεσβύτεροι ἀπὸ συμπρεσβυτέρων, διάκονοι ἀπὸ συνδιακόνων, καὶ ὑποδιάκονοι ἀπὸ ὑποδιακόνων, καὶ ἀναγνώσται ἀπὸ τῶν ἐταίρων αὐτῶν; Τότε χωρίζονται οἱ ποτὲ βασιλεῖς καὶ κλαύσουσι καὶ ἐλαθήσονται ὡς ἀνδράποδα. Τότε στενάξουσιν ἄρχοντες καὶ πλούσιοι ἄσπλαγχοι, καὶ ἀποβλέψουσι πανταχόθεν στενοχωρούμενοι, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθήσαι δυνάμενος. Οὔτε ὁ πλοῦτος φαίνεται, οὔτε οἱ κόλακες παρίστανται, οὔτε εὐρήσουσιν ἔλεος, οὐδὲ γὰρ ἠλέησαν, οὔτε προέπεμψαν, ἵνα εὐρωσι, καθὼς καὶ ὁ Προφήτης λέγει περὶ τῶν τοιούτων, ὅτι ὑπνώσαν ὑπνον αὐτῶν καὶ οὐχ εὔρον οὐδέν. Τότε διαχωρίζονται γονεῖς ἀπὸ τέκνων καὶ φίλοι ἀπὸ φίλων. Τότε ἀποχωρίζονται ὀδυνηρῶς συζυγίαί, αἱ οὐκ ἐφύλαξαν τὴν κοίτην αὐτῶν ἀμίαντον. Τότε διαχωρίζονται καὶ οἱ τῷ σώματι μὲν παρθένοι, τῷ δὲ τρόπῳ 92 ἄσπλαγχοι καὶ ἀπνηεῖς· ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. Ἄλλὰ παρεάσω τὰ πολλὰ εἰπεῖν, ὅτι συνέχει με φόβος καὶ τρόμος ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ. Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω· τότε λοιπὸν ἀπελαύνονται ἐκ τοῦ βήματος καὶ ἀπάγονται ὑπὸ Ἀγγέλων αὐστηρῶν, ὠθούμενοι καὶ τυπτόμενοι καὶ τοὺς ὀδόντας τρίζοντες, καὶ πυκνότερον ἐπιστρεφόμενοι ἰδεῖν τοὺς δικαίους καὶ τὴν χαρὰν, ὅθεν ἐχωρίσθησαν. Καὶ βλέπουσι τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀνεκκάλητον· βλέπουσι τὰ κάλλη τοῦ παραδείσου· βλέπουσι τοὺς γνωρίμους ἐν τῇ χαρᾷ ἐκείνῃ· βλέπουσι τὰς μεγάλας ἐκεῖνας δωρεάς, ἃς λαμβάνουσι παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης οἱ καλῶς ἀγωνισάμενοι. Εἶτα κατὰ μικρὸν ἀποσχοινιζόμενοι καὶ ἀπορφανιζόμενοι πάντων τῶν δικαίων καὶ φίλων καὶ γνωρίμων, λοιπὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποκρύπτονται, μηκέτι δυνάμενοι θεωρεῖν τὴν χαρὰν καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀληθινόν. Καὶ λοιπὸν προσεγγίζουσιν ἐπὶ τὰς προειρημένας κολάσεις, τοῦ διασπαρῆναι καὶ διασκορπισθῆναι ἐν αὐταῖς. Τότε ὀρώντες τὴν παντελεῖα αὐτῶν ἐγκατάλειψιν, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθήσαι δυνάμενος ἢ παρακαλέσαι ὑπὲρ αὐτῶν, 93 δικαία γὰρ ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, τότε λοιπὸν ἐν πικροτάτοις δάκρυσιν ὀλολύζοντες, λέγουσιν· ὦ, πόσον καιρὸν ἀπωλέσαμεν! ὦ, πῶς τῶν Γραφῶν ἀκούοντες ἐχλευάσαμεν αὐτάς! Ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐλάλει διὰ τῶν Γραφῶν, καὶ οὐ προσείχομεν· ὦδε ἡμεῖς βοῶμεν, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀποστρέφει ἀφ' ἡμῶν. Τί ὠφέλησαν ἡμᾶς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου; Ποῦ ὁ πατήρ, ὁ γεννήσας; Ποῦ ἡ μήτηρ, ἡ τεκοῦσα; Ποῦ ἀδελφοί; Ποῦ τέκνα; Ποῦ οἱ φίλοι; Ποῦ ὁ πλοῦτος; Ποῦ τὰ ὑπάρχοντα; Ποῦ οἱ θόρυβοι; Ποῦ τὰ ἄριστα; Ποῦ ὁ πολὺς καὶ ἄκαιρος δρόμος; Ποῦ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάσται; Πῶς ἐκ πάντων τούτων οὐδεὶς ἡμᾶς σῶσαι δύναται, οὔτε δὲ ἑαυτοῖς δυνάμεθα βοηθήσαι, ἀλλὰ παντελεῶς ἐγκατελείφθημεν καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν Ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων χωριζόμεθα; Τί ποιήσωμεν; Ὅτι οὐκέτι καιρὸς μετανοίας· οὐκέτι ἰσχύει παράκλησις· οὐκέτι τῶν δακρῶν ὄφελος· οὐκέτι φαίνονται οἱ τὸ ἔλαιον πωλοῦντες πτωχοὶ καὶ πένητες· ἐλύθη γὰρ ἡ πανήγυρις. Ὅτε εἴχομεν καιρὸν καὶ δύναμιν, καὶ οἱ πωλοῦντες μετὰ δακρῶν ἔκραζον, ἀγοράσατε, ὦτα ἡμῶν κλείσαντες οὐκ ἠκούσαμεν, οὔτε ἠγοράσαμεν. Νῦν οὖν ἡμεῖς ζητοῦμεν, καὶ οὐχ εὐρίσκομεν. 94 Οὐκέτι ἀνάρρυσις ἡμῶν τῶν ἐλεεινῶν· οὐκέτι ἐλέους τυγχάνομεν· οὐδὲ γὰρ ἐσμεν ἄξιοι. Δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Οὐκέτι ὀψόμεθα τὰ τάγματα τῶν Ἀγγέλων· οὐκέτι θεασόμεθα τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. Ἀπορφανίσθημεν ἀπὸ πάντων. Καὶ λοιπὸν τί εἶπωμεν; Σώζεσθε, πάντες οἱ δίκαιοι. Σώζεσθε, Ἀπόστολοι καὶ Προφῆται καὶ Μάρτυρες. Σώζου, ὁ χορὸς τῶν πατριαρχῶν. Σώζου, τὸ τάγμα τῶν μοναζόντων. Σώζου, τίμιε καὶ ζωοποιεῖ Σταυρέ. Σώζου, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Σώζου, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ τῶν πρωτοτόκων. Σώζου, ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς. Σώζου καὶ σύ, Δέσποινα Θεοτόκε, ἡ μήτηρ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Σώζεσθε, πατέρες καὶ μητέρες, υἱοὶ καὶ θυγατέρες· οὐκέτι ὀψόμεθά τινα ἐξ ὑμῶν. Καὶ λοιπὸν ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς ὃν ἠτοίμασεν ἑαυτῷ τόπον τῆς βασάνου διὰ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ ἔργων, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. Ἴδού,

ἠκούσατε, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι. Ἴδού, τὴν παράκλησιν ὑμῶν ἐποίησα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν ἐπλήρωσα. Ἴδού, ἔγνωτε τί ἑαυτοῖς εὐτρεπίζομεν. Ἴδού, ἠκούσατε τί κερδαίνουσιν οἱ ἀμελοῦντες καὶ ῥαθυμοῦντες καὶ μὴ μετανοοῦντες. Ἦκούσατε πῶς χλευάζονται οἱ χλευάζοντες τὰς τοῦ Κυρίου ἐντο 95 λὰς. Ἦκούσατε πῶς ἀπατᾶ καὶ πλανᾶ τοὺς πολλοὺς ὁ ψυχοφθόρος βίος οὗτος. Ἔγνωτε πῶς ἐμπαίζονται οἱ ἐμπαϊκταὶ τῶν θείων Γραφῶν. Μηδεὶς πλανηθῆ, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι. Μὴ τις εἴπῃ ἢ πιστεύσῃ, ὅτι λόγοι εἰσὶ μόνον ψιλοὶ περὶ τῆς κρίσεως λεγόμενοι. Ἀλλὰ ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς πάντες πιστεύσωμεν τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἐστὶν ἀνάστασις νεκρῶν καὶ κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις τῶν τε καλῶν καὶ τῶν φαύλων, κατὰ τὰς θείας Γραφάς. Καὶ πάντα παριδόντες τὰ πρόσκαιρα καὶ περιφρονήσαντες αὐτῶν φροντίσωμεν τὰ τῆς ἀπολογίας καὶ παραστάσεως τοῦ φοβεροῦ βήματος, καὶ τῆς φρικτῆς ἐκείνης ἡμέρας καὶ φοβερᾶς ὥρας. Αὕτη γὰρ ἡ ὥρα ἐστὶν ἡ πολυστένακτος, ἡ πολυκίνδυνος καὶ πολυῶδνος, ἡ πολύθλιπτος, ἡ δοκιμάζουσα ὄλον τὸν βίον. Καὶ περὶ ταύτης τῆς φρικτῆς ἡμέρας καὶ ὥρας οἱ ἅγιοι Προφῆται καὶ Ἀπόστολοι προεῖπον. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας ἡ θεία Γραφή, ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ παντὶ τόπῳ βοᾷ καὶ διαμαρτύρεται πᾶσι, καὶ παρακαλεῖ, λέγουσα· βλέπετε, γρηγορεῖτε, προσέχετε, νήφετε, προσεύχεσθε, ἔλεεῖτε, γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν ἢ τὴν ὥραν, ἐν ἧ ὁ Κύριος ἔρχεται. 96 Πάντες οὖν, ὡς εἶπον, οἱ θεοφόροι, μετὰ πόνου καὶ δακρύων κρᾶζουσι, προμηνύοντες τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὴν ἀνάγκην. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας ἔλεγεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· ἰδού, Κύριος ἔρχεται καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Προφήτης λέγει· ἰδού, ὁ Κύριος ἔρχεται, καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον ἐκάστου ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἄλλος Προφήτης βοᾷ, λέγων· ἰδού, Κύριος ἔρχεται, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς στήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; Ἔτερος δὲ Προφήτης ἀνακράζει, λέγων· Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην, καὶ εἰσῆλθε τρόμος εἰς τὰ ὀσᾶ μου. Ἔτερος βοᾷ ἐκ προσώπου Κυρίου, λέγων· ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας ὁ θεοπάτωρ Δαυὶδ ἔλεγεν· ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται· πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταγιγῆ σφόδρα. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας βοᾷ καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος· ἐν ἡμέρᾳ, ἢ κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέ 97 λιών μου. Καὶ πάλιν λέγει· βλέπετε πῶς περιπατεῖτε· φοβερόν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Βοᾷ δὲ καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, λέγων· ἡ ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. Καὶ τί λέγω περὶ Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων; Αὐτὸς ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Κύριος περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης προεμαρτύρατο, λέγων· βλέπετε μὴ βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐπιστῆ ἐφ' ὑμᾶς ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὡς παγίς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται· καὶ ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν ζωὴν. Δι' αὐτῆς, ἀδελφοί, βαδίσωμεν τῆς ὁδοῦ, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν· ὁ γὰρ αὐτὴν βαδίζων, δῆλον ὅτι τὴν ζωὴν κληρονομήσει τὴν αἰώνιον· 98 αὕτη γὰρ ἡ ὁδὸς ἐστὶν ἡ ζωὴ. Εἰ γὰρ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτὴν, ἀλλ' ἡμεῖς, ἀγαπητοί, μὴ ἀποτύχωμεν αὐτῆς. Μηδεὶς ἡμῶν ἔξω αὐτῆς βαδίσει, ἵνα μὴ εἰς ἀπώλειαν ἀπέλθῃ, καθὼς καὶ ὁ Προφήτης λέγει· μήποτε ὀργισθῆ Κύριος, καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ἀκούσωμεν τοῦ Δεσπότητος λέγοντος· ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἂν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται. Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός· ὁ ἐμοὶ ἀκολουθῶν οὐ μὴ προσκόψῃ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Ταύτην

οὖν τὴν μακαρίαν ὁδὸν βαδίσωμεν, ἣν ἐβάδισαν πάντες οἱ ποθήσαντες τὸν Χριστόν. Ταύτης τὰ βαδίσματα θλιβερά, ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις μακαρία. Ταύτης τὰ βαδίσματα σκυθρωπά, ἀλλ' ἡ ἀνταπόδοσις χαρά. Ταύτης τὰ βαδίσματα στενά, ἀλλὰ τὸ κατάλυμα εὐρύχωρον. Ταύτης τὰ βαδίσματα μετάνοια, νηστεία, προσευχή, ἀγρυπνία, ταπεινοφροσύνη, πτωχεία πνευματική, περιφρόνησις σαρκός, ἐπιμέλεια ψυχῆς, χαμοκοιτία, ἀλουσία, ξηροφαγία, πείνα, δίψα, γυμνότης, ἐλεημοσύνη, δάκρυα, πένθος, στεναγμός, γονυκλισίαι, ἀτιμίας, 99 διωγμοί, ἀρπαγαί, κολαφισμοί, κόποι διὰ τῶν χειρῶν, κίνδυνοι, ἐπιβουλαί, τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ ὑπομένειν, τὸ μισεῖσθαι καὶ μὴ μισεῖν, τὸ κακὰ πάσχειν καὶ καλὰ ἀποδιδόναι, τὸ ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ὀφειλήματα, τὸ τιθέναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν φίλων, τέλος δέ, τὸ ἐκχεῖν τὸ αἷμα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῆ. Ταύτης τῆς στενῆς πύλης καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ τὰ βαδίσματα εἴ τις ἔχει, μακαρίαν λήψεται τὴν ἀνταπόδοσιν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, ἣς οὐκ ἔστι τέλος ποτέ. Πλατεία δὲ ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ταύτης τὰ βαδίσματά εἰσι πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν χαροποιά, ἀλλ' ἐκεῖθεν λυπηρά. Ἐνθεν γλυκέα, ἐκεῖθεν δὲ πικρότερα χολῆς. Ἐνθεν ἔλαφρά, ἐκεῖθεν δὲ βαρέα καὶ ἐπώδυνα. Ὡς φαίνεται ὡς μηδαμινὰ καὶ οὐδὲν ὄντα, ἐκεῖ δὲ ὡσπερ θῆρες ἄγριοι κυκλοῦσι τοὺς ἐπιτελοῦντας καὶ μὴ μετανοοῦντας, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Προφήτου· φησὶ γάρ· ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλῶ 100 σει με· τούτέστιν ἡ πονηρία τοῦ βίου τούτου, ἡγουν τῆς πλατείας ὁδοῦ τὰ βαδίσματα, ἅπερ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐν μέρει ἀπηρίθμησε, λέγων· ἄτινά ἐστι πορνεία, μοιχεία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, ἔρις, ζήλος, θυμός, διχοστασία, φθόνοι, φόνοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Τῆς πλατείας ὁδοῦ εἰσι τὰ βαδίσματα ὡσαύτως δὲ καὶ γελοῖα, κραυγαί, τρυφαί, κιθάραι, αὐλοί, χορεύματα, λουτρά, μαλακὰ ἐνδύματα, ἄριστα πολυτελεῖ, κρότοι χειρῶν καὶ θόρυβοι, ὕπνοι ἀμεριμνοί, στρωματὰ ἀπαλατὰ καὶ κλῖναι διάφοροι, ἀδηφαγία, μισαδελφία, τὸ δὲ πάντων χεῖρον, ἀμετανοησία καὶ τὸ μηδέποτε μνημονεύειν τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ τοῦ βίου. Ταῦτά εἰσι τὰ βαδίσματα τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ὁδοῦ, ἣν πολλοὶ εἰσιν οἱ ὀδεύοντες, διὸ καὶ τὸ κατάλυμα ἐπιτήδειον εὐρήσουσιν. Ἀντὶ τῆς τρυφῆς τὴν πείναν, ἀντὶ τῆς μέθης τὴν δίψαν, ἀντὶ τῆς ἀναπαύσεως τὴν ὀδύνην, ἀντὶ τοῦ γέλωτος τὸν ὀδυρμόν, ἀντὶ τῆς κιθάρας τὸν κλαυθμόν, ἀντὶ τῆς πολυσαρκίας τὸν σκώληκα, ἀντὶ τῆς ἀμεριμνίας τὴν διχόνοιαν, ἀντὶ τῶν χορευμάτων τὸ εἶναι μετὰ τῶν δαιμόνων, ἀντὶ τῶν περιεργιῶν καὶ γοητειῶν καὶ λοιπῶν ἐπιτηδευμάτων πονηρῶν τὸ ἐξώτερον σκότος, τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς καὶ τὰ τούτων 101 ὅμοια, ἅπερ εἰσὶν αἱ νομαὶ τοῦ θανάτου, ἔνθα ποιμαίνει τὰ ἴδια πρόβατα καὶ τοὺς ἰδίους μαθητὰς καὶ φίλους, τοὺς βαδίζοντας τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὁδόν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Προφήτου· φησὶ γάρ· ὡς πρόβατα ἐν ἄδη ἔθετο· θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς. Ἡμεῖς δέ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐκκλίνοντες ἐκ τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ὁδοῦ, ἀκούσωμεν τοῦ Κυρίου λέγοντος· ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐχ εὐρήσουσι. Καὶ πολλὰ ἕτερα ὁ Κύριος καὶ πάντες οἱ θεοφόροι ὅμοια τούτοις βοῶσι. Ταύτην τὴν ἡμέραν κατὰ νοῦν λαβόντες οἱ ἅγιοι Μάρτυρες, οὐκ ἠλέησαν τὰ ἑαυτῶν σώματα, ἀλλὰ πᾶν εἶδος κολαστηρίων ὑπέμειναν, χαίροντες τῇ ἐλπίδι τῶν στεφάνων. Ἄλλοι ἐν ἐρημίαις καὶ ἐν ὄρεσιν, ἐν νηστεία καὶ παρθενία ἠγωνίσαντο, καὶ νῦν ἀγωνίζονται, οὐ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, τὸ ἀσθενέστερον μέρος, καὶ τὴν στενὴν πύλην καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίσασαι ἤρπασαν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τίς οὖν ὑπομενεῖ τὴν αἰσχύνην ἐκείνην, ὅτε γυναῖκες στεφανοῦνται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ πολλοὶ ἄνδρες καταισχύνονται; 102 Οὐκ ἔστι γὰρ ἐκεῖ ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλ' ἕκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Οὐ μόνον δὲ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῦτο γέγονεν, ἀλλὰ πολλῶ μάλλον ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὰ πλήθη τῶν σωζομένων

σπουδαίων ἐξέλαμψαν, ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τὰς ἐντολὰς τοῦ Δεσπότου φυλάξαντες· ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα τῆς Ἐκκλησίας· βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, ἀρχαί τε καὶ ἐξουσίαι. Οὐ γὰρ [εἶπεν] ὁ Δεσπότης Θεὸς διαφορὰς ἐποίησεν, ἢ προετίμησε τόπον τοῦ τόπου, ἀλλ' οὕτως ἔφη· ὅπου ἐὰν ὦσιν εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα συνηγμένοι, τουτέστι καὶ ἐν ἐρημίαις καὶ ἐν ὄρεσιν, ἢ ἐν σπηλαίοις ἢ ἐν πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἢ ἐν νήσοις ἢ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας μου, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ μετ' αὐτῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐγὼ ποιμανῶ αὐτοὺς εἰς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν δικαστήριον καὶ τὸν ἀκολάκευτον Δικαστὴν ἐννοῶν ὁ μακάριος Δαυΐδ, καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καὶ παρεκάλει τὸν Θεόν, λέγων· Κύριε, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, 103 μηδὲ συνάρῃς λόγον μετ' ἐμοῦ, μήτε θελήσῃς εἰπεῖν δίκην μετ' ἐμοῦ, φιλάνθρωπε. Πάσης γὰρ ἀπολογίας ἀπορῶν, διὰ τοῦτο δυσωπῶ τὴν σὴν ἀγαθότητα, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου· ἐὰν γὰρ τοῦτο βουλευθῆς ποιῆσαι, οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. Ὁρᾶτε, ἀδελφοί, τὸν μακάριον καὶ ἅγιον Δαυΐδ φοβούμενον τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὥραν, καὶ πρὸς ἀπολογίαν εὐτρεπιζόμενον. Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ φιλόχριστοι, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὶν λυθῆναι τὴν πανήγυριν, πρὶν ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξη καὶ εὖρη ἡμᾶς ἀνετοίμους. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ἐν μετανοίᾳ, ἐν προσευχαῖς. Προφθάσωμεν ἐν νηστείαις, ἐν δάκρυσιν, ἐν ξενοδοχίαις. Προφθάσωμεν, πρὶν αὐτὸν ἐμφανῶς ἦξειν καὶ εὐρεῖν ἡμᾶς ἀνετοίμους. Μὴ παυσώμεθα μετανοεῖν καὶ παρακαλεῖν ἐμπόνως, καὶ ἐτοιμάζεσθαι εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀπάντησιν, πάντες ὁμοῦ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πλούσιοι καὶ πένητες, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι, πρεσβύτεροι καὶ νέοι. Ὁρᾶτε μὴ τις εἶπῃ ὅτι πολλὰ ἤμαρτον καὶ οὐκ ἔχω ἄφεσιν. Ὁ λέγων 104 τοῦτο, οὐκ οἶδεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶ τῶν μετανοούντων· ὁ διὰ τοὺς κακῶς ἔχοντας παραγενόμενος· ὁ εἰπὼν ὅτι χαρὰ γίνεται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· ὁ εἰπὼν ὅτι οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς μετάνοια, τὸ ἀποστῆναι τῆς ἁμαρτίας καὶ μισῆσαι αὐτήν, κατὰ τὸν λέγοντα, ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, καὶ τό, ὡμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματά σου. Καὶ τότε ὁ Θεὸς μετὰ χαρᾶς δέχεται τὸν προσερχόμενον αὐτῷ. Βλέπετε δὲ μὴ τις τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι οὐχ ἤμαρτον. Ὁ λέγων τοῦτο τυφλὸς ἐστὶ, μυωπάζων καὶ ἑαυτὸν φρεναπατῶν, καὶ οὐκ οἶδε πῶς κλέπτει αὐτὸν ὁ Σατανᾶς καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις, καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ διὰ τῆς ἀφῆς καὶ διὰ τῶν λογισμῶν. Τίς γὰρ καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ καθαρὰς; Διότι οὐδεὶς ἀναμάρτητος· οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ρύπου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἢ ζωὴ αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἀνυπεύθυνος παντελῶς ἐν ἀνθρώποις, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ δι' ἡμᾶς πτωχεύσας, πλούσιος 105 ὢν. Αὐτὸς ὁ μόνος ἀναμάρτητος, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁ φιλάνθρωπος, ὁ πολυεύσπλαγχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἀγαθός, ὁ φιλόψυχος, ὁ παντοδύναμος, ὁ σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν, ὁ τῶν μετανοούντων Θεός, ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, ὁ τῶν χειμαζομένων σωτὴρ, ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, ὁ πάντας πρὸς μετάνοιαν καλῶν καὶ μηδένα τῶν μετανοούντων ἀποστρεφόμενος. Πρὸς τοῦτον καταφύγωμεν καὶ ἡμεῖς· πάντες γὰρ ὅσοι κατέφυγον ἁμαρτωλοὶ πρὸς αὐτὸν σωτηρίας ἔτυχον. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί μου, μὴ ἀπογνώμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. Ἡμάρτομεν; Μετανοήσωμεν. Μυριάκις ἡμάρτομεν; Μυριάκις μετανοήσωμεν. Ἐπὶ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ χαίρει ὁ Θεός, ἐξαιρέτως δὲ ἐπὶ μετανοοῦσῃ ψυχῇ· ἐπὶ ταύτης γὰρ ὅλος ἐπικάμπτεται, καὶ ὑπτίαις χερσὶν ὑποδέχεται, καὶ προσκαλεῖται, λέγων· δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, ὅτι 106 τὸν ἐρχόμενον

πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω. Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω πόλιν, ἔνθα πάντες οἱ ἅγιοί μου ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἀναπαύονται. Δεῦτε εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τὴν ἀνεκκλήτητον, τὴν ἀνείκαστον, τὴν ἀνεκδιήγητον· εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀνεκδιήγητα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν οἱ Ἄγγελοι παρακύψαι· ὅπου οἱ χοροὶ καὶ τὰ τάγματα τῶν δικαίων. Ἐκεῖ ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ ὑποδέχεται τοὺς ὑπομένοντας τὰς θλίψεις, καθὼς καὶ τὸν ποτε πτωχὸν Λάζαρον. Ἐκεῖ ἀνοίγονται οἱ θησαυροὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἔνθα ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ τῶν πρωτοτόκων· ἐκεῖ ἐν τῇ μακαρίᾳ γῆ τῶν πραέων. Δεῦτε πρὸς με πάντες, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἐκεῖ, ὅπου πάντα ἡρεμα καὶ ἀστασίαστα, ὅπου τὰ φωτεινὰ καὶ θεάρεστα, ὅπου οὐδεὶς ὁ ἀδικῶν οὐδὲ τυραννούμενος, ὅπου οὐκ ἐνὶ ἀμαρτία οὐδὲ μελάνωσις, ἔνθα φῶς τὸ ἀπρόσιτον καὶ χαρὰ ἀνεκκλήτητος. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. Πενθήσατε, μετανοήσατε, ἐπιστρέψατε πρὸς με, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ἔνθα οὐκ ἐνὶ πόνος, οὐδὲ φροντίς, οὐδὲ μέριμνα, οὐδὲ 107 ὄδυρμός. Ἐπιστρέψατε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ, ὅπου οὐκ ἐνὶ Διάβολος, οὐδὲ θάνατος, οὔτε νηστεία, οὔτε λύπη, οὔτε ἔρις, οὔτε ζῆλος, ἀλλὰ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ εὐφροσύνη καὶ ἀνάπαυσις καὶ ἀγαλλίασις. Ἐπιστρέφητε πρὸς με, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου τὸ ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς χλόης τόπος, καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων γεωργουμένη ἄμπελος. Ἐκεῖ ἡ μακαρία γῆ τῶν πραέων, ἐφ' ἧς ἐγὼ ἡ ἀληθινὴ ἄμπελος βλαστάνω, ἧς γεωργὸν τὸν Πατέρα ἀκούετε. Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου ἡ ἀκήρατος ζωὴ καὶ ἡ πάσης ἀγαθότητος εὐφροσύνη. Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ἔνθα τὸ μόνον ἐράσμιον, τὸ διηνεκὲς ἀγαλλίαμα, ἡ αἰδῖος εὐφροσύνη, τὸ ἀνέσπερον φῶς, ὁ ἄδυτος ἥλιος. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, ἔνθα ἡχος τῶν ἑορταζόντων, ἔνθα οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοὶ ἀνακαλύπτονται. Δεῦτε πρὸς με πάντες, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς, 108 ἔνθα μεγάλη δωρεά, ἀνείκαστος χαρὰ, ἀμετάτρεπτος ἀνάπαυσις, ἀπέραντος εὐφροσύνη, ἄληκτος ὑμνωδία, ἀσίγητος δοξολογία, ἀκατάπαυστος εὐχαριστία, ἀδιάλειπτος θεολογία, ἀτελεύτητος βασιλεία, ἄπειρος πλοῦτος, ἀπέραντοι αἰῶνες, ἄβυσσος οἰκτιρῶν, ἐλέους πέλαγος καὶ φιλανθρωπίας, ἀνθρωπίνοις στόμασι λαληθῆναι μὴ δυνάμενα, ἀλλὰ μόνον δι' αἰνιγμάτων παραδηλούμενα. Ἐκεῖ μυριάδες ἀγέλων, πρωτοτόκων πανηγύρεις, ἀποστόλων θρόνοι, προφητῶν προεδρίαί, σκῆπτρα πατριαρχῶν, μαρτύρων στέφανοι, δικαίων ἔπαινοι. Ἐκεῖ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ τάξεως ὁ μισθὸς ἀπόκειται καὶ ὁ τόπος ἡτοιμάσται. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, κἀγὼ ἐμπλήσω ὑμᾶς ἀγαθῶν, ἃ ἐποθήσατε· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ταῦτα γὰρ ἡτοιμάσα τοῖς μετανοοῦσιν ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηραῖς. Ταῦτα ἡτοιμάσα τοῖς ἔλεοῦσι καὶ τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι. Ταῦτα ἡτοιμάσα τοῖς πενθοῦσιν ἐπὶ μετανοίᾳ. Ταῦτα ἡτοιμάσα τοῖς εἰρηνοποιοῖς. Ταῦτα ἡτοιμάσα τοῖς δι' ἐμὲ διωκομένοις καὶ μισουμένοις καὶ συκοφαντούμενοις καὶ ὄνειδιζομένοις. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ 109 πεφορτισμένοι, καὶ ἀποτινάξατε καὶ ἀπορρίψατε ἀφ' ὑμῶν τὸ φορτίον τῶν ἀμαρτιῶν· οὐδεὶς γὰρ πρὸς με καταφεύγων ἔμεινε πεφορτισμένος, ἀλλὰ ἀπέρριψε τὴν κακὴν συνήθειαν καὶ ἀπέμαθεν ἦν κακῶς ἔμαθε παρὰ τοῦ Διαβόλου τέχνην· μαθάνει δὲ παρ' ἐμοῦ τέχνην ἀγαθὴν. Οἱ μάγοι προσελθόντες μοι ἀπέρριψαν τὴν μαγείαν καὶ ἔμαθον θεογνωσίαν. Οἱ τελῶναι κατέλιπον τὰ τελῶνια καὶ συνεστήσαντο τὰς ἐκκλησίας. Οἱ διώκται ἐπαύσαντο τοῦ διώκειν καὶ κατεδέξαντο τοῦ διώκεσθαι. Αἱ πόρναι ἐμίσησαν τὴν πορνείαν καὶ ἠγάπησαν τὴν σωφροσύνην. Ὁ ληστής ἀπέθετο τοὺς φόνους, ἀπομαθὼν τὴν ληστρικὴν τέχνην, καὶ ἀνέλαβε τὴν εἰλικρινῆ πίστιν, καὶ γέγονε τοῦ παραδείσου οἰκῆτωρ. Δεῦτε οὖν καὶ

ὕμεις πρὸς με, ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. Ἦκούσατε, ἀγαπητοί, τὰς χρηστὰς ἐπαγγελίας καὶ τὰς γλυκείας φωνὰς τοῦ σωτῆρος τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Τίς οἶδε τοιοῦτον φιλόστοργον πατέρα; Τίς οἶδε τοιοῦτον χρηστὸν ἱατρόν; Δεῦτε οὖν, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Δόξα τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπία. Δόξα 110 τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ τῇ αὐτοῦ συγκαταβάσει. Δόξα τοῖς αὐτοῦ οἰκτιρμοῖς. Δόξα τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ. Δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ ὀνόματι αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Πάλιν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. Μὴ ῥαθυμήσωμεν, οἱ ἀμαρτωλοί· μὴ δειλιάσωμεν· μὴ ὀκνήσωμεν· μὴ παυσώμεθα βοῶντες πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας μετὰ δακρῶν· ἐλεήμων γάρ ἐστι καὶ ἀψευδής, καὶ ποιήσει πάντως τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοῶντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τῶν μετανοούντων Θεός· ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· [ὅτι] αὐτῷ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.